

Innst. S. nr. 49

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Dokument nr. 8:97 (2005-2006)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karin S. Woldseth og Ulf Erik Knudsen om en norsk kulturkanon

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Forslagsstillerne viser til at den norske kulturarven representerer store verdier og er med på å gi nasjon og innbyggere identitet og fellesskapsfølelse. Vår felles kulturarv er en av våre største skatter, og det er av største viktighet å ta vare på og formidle vår kulturarv.

Ved å skape debatt og ved å fastslå hva som er de viktige hjørnesteinene i den norske kulturarv, styrker og vedlikeholder vi denne arven.

En kulturkanon er et utvalg verker som er ansett for å være de beste gjennom tidene. I en kanon samler man det som er anerkjent og som er det beste og mest representative.

En norsk kulturkanon skal være en innføring i og en sammenstilling av det viktigste ved vår felles kulturarv. Dermed blir kulturkanonen også et viktig fundament for den videre kulturelle utvikling i Norge.

Prosessen frem til kanonen foreligger og bruken av den ferdige kanonen er like viktig som kanonen selv. Det er en klar fordel med et bredt, sterkt og folkelig engasjement i utvelgelsen av verk. På den måten sikrer man en bred og folkelig forståelse for og forankring av kanonen. Å basere seg utelukkende på fagjuryer vil være å distansere prosjektet fra folket og føre til en ovenfra-og-ned-utforming.

De viktigste områdene som en slik kanon bør utformes innen, er: arkitektur, billedkunst, inklusive skulptur og utsmykning, design og kunsthåndverk, foto og journalistikk, inklusive samfunnsdebatt, film, litteratur, musikk, scenekunst, barnekultur og matkultur.

Den ferdige kanonen kan og bør danne utgangspunkt for formidling av norsk kulturarv, både mot allmennheten og for eksempel i skolen. Utstillinger, jubileer og bevaring av verkene i kanonen bør prioriteres. Det kan stilles særskilte krav til NRK, som allmennkringkaster, til formidling av verkene i kanonen.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sette i gang arbeidet med en bredt folkelig forankret norsk kulturkanon."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Knut Gravrák, Britt Hildeng, Espen Johnsen og Tove Karoline Knutsen, fra Fremskrittspartiet, Ulf Erik Knudsen og Karin S. Woldseth, fra Høyre, Olemic Thommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, May Hansen, fra Kristelig Folkeparti, lederen May-Helen Mølvær Grimstad, fra Senterpartiet, Erling Sande, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til at forslagsstillerne ønsker at det etableres en kulturkanon med et utvalg verker som er ansett for å være de beste gjennom tidene. En slik kanon skal kunne brukes som en innføring i et område eller som et utgangspunkt for vurdering av andre verk. En norsk kulturkanon skal være en innføring i og en sammenstilling av det viktigste ved vår felles kulturarv. Dermed blir kulturkanonen, etter forslagsstillerne mening, også et viktig fundament for den videre kulturelle utvikling i Norge.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at den norske kulturarven representerer store verdier og er med på å gi nasjon og innbyggere identitet og fellesskapsfølelse. Det er av største viktighet å ta vare på og formidle vår kulturarv. Tilhørighet til kulturarven styrker vår identitet som enkeltmennesker, vårt felles kul-

turelle referansegrunnlag som nasjon, og er av grunnleggende betydning for vår identitet som folk.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener imidlertid at vår kulturarv best ivaretas på andre måter enn ved en kulturkanon.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til de løft som er gjort innen kulturområdet de to siste årene, samt Regjeringens plan om å trappe opp bevilgningene innen kulturområdet til 1 pst. av statsbudsjettet innen 2014. Etter dette flertallets oppfatning vil dette være viktige bidrag til å styrke norsk kultur, og skape forståelse og innsikt i den norske kulturarven.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil også påpeke at "hva som er de beste (verkene) gjennom tidene" er avhengig av hvilken kulturell sammenheng de settes i og vurderes ut fra. Det er derfor umulig på generell objektiv basis å si hva som er de beste kulturelle verker og uttrykk. Dette er, etter flertallets mening, heller ikke ønskelig. Flertallet mener det vil være vanskelig å foreta tidsmessige avgrensninger i forhold til utvalg av verker, også når det gjelder utvidelse og oppdateringer av kanonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser med bekymring på at flertallet i en sak som dreier seg om å ta vare på og formidle vår kulturarv, henviser til "Kulturløftet" og Regjeringens opptrappingsplan på kulturområdet til 1 pst. av statsbudsjettet innen 2014. Disse medlemmer tror ikke det såkalte kulturløftet vil ivareta norsk kulturarv på en forsvarlig måte. Kultur i Norge blomstrer helt uavhengig av Regjeringens ødsling med penger, og mer offentlige midler gir ikke nødvendigvis kultur som folk vil ha eller en styrking av vår felles kulturarv.

Disse medlemmer har ingen tro på at økte ressurser bidrar til å øke kjennskapen til og forståelsen for norsk kulturarv. Saken handler i stor grad om formidling, og dette kan gjøres nettopp ved at også Norge får sin kulturkanon.

Disse medlemmer er av den oppfatning at problematiseringen rundt tidsavgrensning er unødvendig. Det man kan gjøre er å se til de land som har innført eller holder på med en innføring av en kanon, og bruke dette som mal. Så lenge sammenlignbare land med stor suksess har utarbeidet sine kulturkanoner, klarer også vi å utarbeide vår uten at avgrensninger utgjør et problem.

Disse medlemmer vil påpeke at nettopp prosessen rundt en kulturkanon ville satt kultur på dagsordenen, og dette hadde gitt folk muligheten til å påvirke og å engasjere seg rundt kulturarven i Norge.

Disse medlemmer synes det er leit at flertallet ikke ser det som en styrke at det norske folk hadde fått muligheten til å påvirke. Disse medlemmer konstaterer at flertallet ønsker et politikerstyrt kulturliv, uten innflytelse fra folk flest.

Kulturelt mangfold

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil videre advare mot å skape kunstige skiller mellom såkalt norsk kultur og annen kultur. Det er et mål med et mangfoldig kulturliv, med mange kulturuttrykk, som gjenspeiler alle deler av vårt samfunn og våre innbyggere. Kulturpolitikken må ikke virke ekskluderende eller begrensende på det kulturelle mangfoldet i Norge. Kulturlivet preges av stadig økende mangfold. Flertallet viser i den sammenheng til St.meld. nr. 17 (2005-2006) der Regjeringen varsler et kulturelt mangfoldsår i 2008. Markeringsåret skal inngå i en helhetlig strategi for å markere kulturelt mangfold innen kultursektoren.

Flertallet viser for øvrig til kulturministerens svarbrev til komiteen (vedlegg), der det framgår hvilke konvensjoner og erklæringer Norge er tilsluttet eller ønsker å bli tilsluttet, for å fremme kulturelt mangfold.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser det ikke som noen motsetning at man ønsker seg et mangfoldig og rikt kulturliv og en kulturkanon. At en kanon skulle virke ekskluderende, er en omvendt problemstilling. Det at man ønsker å ta vare på vår norske identitet, og øke forståelsen hos våre nye landsmenn for hva som er den arven vi bærer med oss, kan ikke og må ikke bli en motsetning til et kulturelt mangfold, men et supplement. Disse medlemmer har støttet norsk tilslutning til de konvensjoner og erklæringer som fremgår av statsrådets brev og ser heller ikke at en kanon står i noe motsetningsforhold til slike.

Armlengdes avstand

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener forslaget om en kulturkanon ikke er forenlig med prinsippet om "armlengdes avstand". Et krav til f.eks. kulturinstitusjoner, skoler eller allmennkringkastere om å prioritere kanoniserte verker, vil virke ensrettende og vil ikke være forenlig med hensynet til "armlengdes avstand". Det er viktig, for å sikre kulturfeltets autonomi, at det fortsatt skal være "armlengdes avstand" mellom politikk og de kulturinstitusjoner som mottar offentlig støtte.

Flertallet viser for øvrig til departementets vurderinger, og støtter departementet i at det ikke bør iverksettes et arbeid med å opprette en norsk kulturkanon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at flertallet mener at en kulturkanon ikke er forenlig med prinsippet om "armlengdes avstand". Disse medlemmer er selv tilhenger av prinsippet og er derfor uenige i flertallets vurdering. Derimot er det brudd på prinsippet at dagens flertallsregjering selektivt plukker ut sine favorittformål innen kultursektoren og fordeler midler nettopp til disse. Det kan neppe betegnes som "armlengdes avstand". Disse medlemmer har bestandig ønsket seg et kulturliv fritt for politisk styring, og ønsker selvsagt ikke at politikere skal bestemme hvilke verk som skal være med i

en slik kanon. I forslaget ligger det som et bærende prinsipp nettopp at utvelgelsen skjer på en bred og folkelig måte. Det er pussig at flertallet ikke har fått med seg dette. Kanskje flertallet ikke er interessert i forslaget av andre årsaker enn forslagetets innhold?

Disse medlemmer opprettholder følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sette i gang arbeidet med en bredt folkelig forankret norsk kulturkanon."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber Regjeringen sette i gang arbeidet med en bredt folkelig forankret norsk kulturkanon.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:97 (2005-2006) - forslag fra stortingsrepresentantene Karin S. Woldseth og Ulf Erik Knudsen om en norsk kulturkanon - bifalles ikke.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 23. november 2006

May-Helen Molvær Grimstad
leder

Espen Johnsen
ordfører

Vedlegg

Brev fra Kultur- og kirkedepartementet v/statsråden til familie- og kulturkomiteen, datert 2. oktober 2006

Dokument nr. 8:97 (2005-2006)

Det vises til brev av 13. juni d.å. fra Stortingets familie- og kulturkomité. Kultur- og kirkedepartementet er bedt om å vurdere følgende forslag i Dokument nr. 8:97 (2005-2006) fra stortingsrepresentantene Karin S. Woldseth og Ulf Erik Knudsen:

"Stortinget ber Regjeringen sette i gang arbeidet med en bredt folkelig forankret norsk kulturkanon."

Departementets vurdering

Begrunnelsen for forslaget om en kulturkanon er at norsk kultur for tiden er under press. En norsk kulturkanon skal være "et verktøy for å ivareta den nasjonale kulturarven. Kanonen vil hjelpe alle til å forstå norsk kultur og bidra til å holde norsk kultur ved like."

Regjeringen ønsker en kulturpolitikk som tar vare på den norske kulturarven. Samtidig preges kulturlivet av et stadig økende mangfold. Kulturpolitikken må unngå en innretning som virker begrensende og ekskluderende i forhold til mangfoldet i Norge. Målet er ikke å danne en ensartet felleskultur, men å legge til rette for at kulturlivet kan utvikle seg med utgangspunkt i et kulturelt mangfold samtidig som vi tar vare på og videreutvikler vår kulturelle arv og våre tradisjoner.

Regjeringen har nylig lagt frem St.meld. nr. 17 (2005-2006) 2008 *som markeringsår for kulturelt mangfold*. Markeringen skal være et ledd i en helhetlig strategiutvikling for å fremme kulturelt mangfold i kultursektoren. Gjennom internasjonale erklæringer, som *UNESCOs universelle erklæring om kulturelt mangfold* og *Europarådets deklarasjon om kulturelt mangfold*, har Norge sluttet seg til en demokratisk kulturpolitikk spesielt med tanke på å fremme kulturelt mangfold, nasjonalt og internasjonalt. I tillegg har Regjeringen nylig lagt frem St.prp. nr. 76 (2005-2006) *Om samtykke til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon av 20. oktober 2005 om å verne og fremme et mangfold av kulturuttrykk*.

I oppfølgingen av dette har vi både et ansvar for å ta vare på norske tradisjoner og uttrykk samtidig som vi etterstreber mangfold og åpenhet i kulturlivet i Norge.

En kulturkanon som skal "fastslå hva som er de viktige hjørnesteinene i den norske kulturarv" kan bli *sementerende* i forhold til en kultur i kontinuerlig endring og *begrensende* i forhold til mangfoldet av kulturuttrykk i Norge. Fordi befolkningen i Norge er svært mangfoldig, mener departementet at det er umulig og unødvendig at staten skal utforme en norsk kulturkanon som er relevant for alle.

I tillegg reiser forslaget kompliserte spørsmål om *kvalitet* og *representasjon*. I Dokument nr. 8:97 blir kulturkanon forstått som "et utvalg verker som er ansett for å være de beste gjennom tidene. Altså en liste over de viktigste verk. I en kanon samler man det som

er anerkjent og som er det beste og mest representative."

Vurderinger av hva som er god kunst vil alltid være avhengig av den sammenhengen den settes i. Faglig begrunnede kvalitetsvurderinger er ikke subjektive eller vilkårlige, men de vil alltid være relatert til hva vi har med å gjøre og hva det skal brukes til. Et verk som i én situasjon og på ett bestemt tidspunkt blir vurdert som "det beste" kan i en annen sammenheng bli betraktet som uinteressant.

Ifølge Dokument nr. 8:97 vil debatten om en kulturkanon "gi folk en bedre forståelse av hva som er norsk kultur og av grensen mellom norsk og fremmed kultur." Etter departementets vurdering vil det snarere være tiltak som synliggjør mangfoldet av kulturuttrykk i Norge og forbindelsene til andre kulturer som kan bidra til å styrke forståelsen av hva "norsk kultur" er.

I Dokument nr. 8:97 poengteres det at selve prosessen rundt dannelsen av en kanon er særlig viktig. Det legges vekt på at komiteene bør gjenspeile ulike syn, at nominasjonen av verk blir bredest mulig og at vurderingene underveis utsettes for offentlig debatt. Etter departements vurdering kan en slik debatt i seg selv være fruktbar. Ønsket om en debatt om "de beste" norske kunstverk kan imidlertid oppnås ved at medier og andre bidrar til den, blant annet gjennom rangeringer og kåringer som danner grunnlag for store debatter.

Forslaget er også problematisk med hensyn til prinsippet om *armlengdes avstand*. I Dokument nr. 8:97 blir det foreslått at "[d]en ferdige kanonen kan og bør danne utgangspunkt for formidling av norsk kulturarv, både mot allmennheten og for eksempel i skolen. Pensumlister bør ta høyde for kanonen, i den grad de aktuelle verk ikke allerede i dag er pensum. Spesielle tiltak for bevaring og formidling av de aktuelle verk bør vurderes. Eksempelvis kan det lages vandretstillinger og TV-program. Utstillinger, jubileer og bevaring av verkene i kanonen bør prioriteres. Det kan stilles særskilte krav til NRK, som allmennkringkaster, til formidling av verkene i kanonen".

Etter departementets vurdering vil krav om at kulturinstitusjoner og allmennkringkasting skal prioritere de kanoniserte verkene i sin formidling, ikke bare virke ensrettende, det vil også bryte med armlengdes avstands-prinsippet. For å sikre kulturfeltets autonomi i forhold til politiske maktstrukturer er det i Norge, som i de fleste andre demokratiske land, tradisjoner for at det skal være en armlengdes avstand mellom politikk og de kulturinstitusjonene som mottar offentlig støtte.

Konklusjon

Etter Kultur- og kirkedepartementets vurdering er det ikke hensiktsmessig å sette i gang et statlig arbeid etter forslag i Dokument nr. 8:97 (2005-2006).